

TERVEYTEEN LIITTYVISTÄ RISKEISTÄ JA MAHDOLLISUUK- SISTA NUORTEN MEDIÄKÄYTÖSSÄ

Cecilia von Feilitzen & Johanna Stenersen (toim.) (2014) Young People, Media and Health. Risks and Rights. Göteborg: Nordicom / The International Clearinghouse on Children, Youth and Media, 202 s.

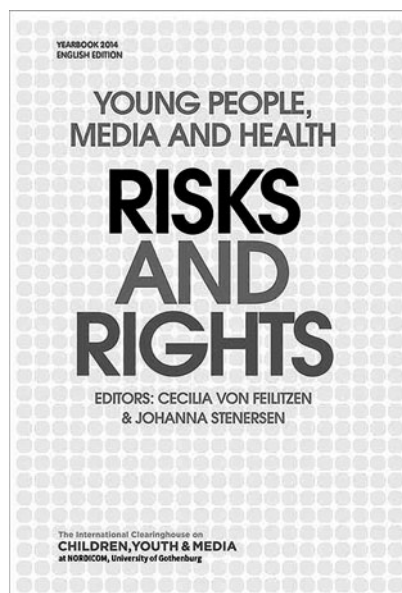
Göteborgin yliopistossa sijaitseva *The International Clearinghouse on Children, Youth and Media* kokoaa yhteen ja dokumentoi tutkimusta lapsista, nuorista ja mediasta ympäri maailman. Vuoden 2014 vuosikirja *Young People, Media and Health* käsittelee nuorten terveyttä mediakäytön ja -osallistumisen kysymysten kautta.

Terveys liittyy moninaisesti ihmisen elämään. Se on muutakin kuin ei-sairastamista liittyen niin kysymyksiin fyysisestä, henkisestä kuin sosiaalisestakin hyvinvoinnista. Siten terveys on osa elämän kokemusta ja arkipäivän toimintoja aina ruokailusta ja liikunnasta median käyttöön. Erityisen mielenkiintoisen terveyden ja median suhteesta tekee se, että lasten ja nuorten päivittäinen median käyttö on jatkuvasti kasvussa. Esi-

merkiksi Yhdysvalloissa nuoret käyttävät median parissa keskimäärin lähemmäs kahdeksan tuntia päivässä. Median merkittävä rooli arkipäivässä tekee mediasta myös merkittävän osan kokonaisvaltaista terveyskäsitystä. Aihetta käsittelevä artikkeliteos on jaettu kahteen osaan, joissa pohditaan yhtäältä median käytön terveysriskejä ja toisaalta median luomia mahdollisuuksia.

Kuten teoksen toimittajat Cecilia von Feilitzen ja Johanna Stenersen tuovat esille, nuorten ja median suhdetta lähestytään usein riskien kautta – millä tavoin esimerkiksi median käyttö, kuten pelaaminen, verkkoaktiiviteetit ja television katselu, vähentävät aktiivista liikkumista, kasvattavat sosiaalisia riskejä ja siten lisäävät terveysriskejä. Samoin tämänkin kokoelman avaavat tutkimusraportit keskittyvät niihin nuorten terveysongelmiin, joiden riskiä mediankäyttö voi lisätä. Terveysriskeiksi ymmärretään vääristyneen ruumiinkuvan ja seksuaalisuuskysymykset, syömishäiriöt ja liikaliivuus, väkivalta ja kiusaamisen kokemukset sekä henkinen ja sosiaalinen stressi. Median käytön nähdään altistavan (vääristyneelle) seksuaaliselle ja väkivaltaiselle kuvastolle ja toiminnalle, huonoille ruokailutottumuksille, uni- ja muistiongelmille sekä häiriöille huomiokyvyssä ja keskittymisessä.

Ylipäänsä mediankäyttö voi artikkelien mukaan rajoittaa lasten ja nuorten luovuut-

ta, leikkimistä ja oppimista. Monen tekstin lähtökohtana tuntuu olevan käsitys lapsuuden ja nuoruuden viattomuudesta, jota (liiallinen) mediankäyttö ja mediakuvasto uhkaavat. Yhteiskunnan ja aikuisten tulisi-kin artikkelien käsityksen mukaan suojella lapsia tällaiselta mediakäytöltä. Suuressa osassa raportteja toimenpidesuosituksina esitetään tiedotusta vanhemmille, mediakäytön ja -sisällön rajoituksia sekä media-kasvatusta ja medialukutaidon merkitystä.

Osittain hyvin yksioikoisten vaikutusten esittelyjen lomassa mielenkiintoisimmat artikkelit ovatkin niitä, jotka pohtivat median vaikutussuhdetta moniulotteisesti ja huomioivat lasten ja nuorten heterogeenisyyden ja oman toiminnan ja tulkintojen merkityksen. Esimerkiksi Leslie Haddonin ja Sonia Livingstonen artikkeli *offline-* ja *online-*toiminnan vertailusta tuo hyvin esille sen, ettei virtuaalinen ole jollain mystisellä tavalla korvannut todellisuuden kokemuksia, vaan opitut tulkintataidot ja toimintamallit ovat samalla tavalla merkittäviä eri kokemusten välillä luovimisessa. Jeanne Prinsloo vie toiminnallisen ajattelumallin vieläkin pidemmälle todetessaan seksuaalisaation yhteydessä, että nuorten omalle toimijuudelle tulisi antaa enemmän arvostusta. Nuoria ei tulisi nähdä passiivisina mediankäyttäjinä eikä kaikkia seksuaalisuuteen liittyviä mediakokemuksia vaarallisina, negatiivisina tai vain tyttöihin kohdistuvina. Sen sijaan huomio tulisi keskittää ilmiöiden monimuotoisuuteen ja median sekä yhteiskunnan kriittiseen tarkasteluun.

Median käytön ja terveyden suhde ei liity pelkästään terveysriskeihin, vaan nuoret hyödyntävät mediaa aktiivisesti myös terveyden välineenä – etsimällä tietoa, osallistumalla ja rakentamalla mediasta merkittävän osan omia hyvinvoinnin kokemuksiin. Teoksen jälkimmäinen osuus pohtiikin nuorten terveyttä nostamalla esille oikeutta mediaosallistumiseen ja -kuulumiseen.

Mielenkiintoisen teoksen rakenteesta tekee se, että siinä missä ensimmäinen osuus näkee nuoren median toiminnan kohteena, jälkimmäinen osuus edustaa lapsikeskeistä lähestymistapaa. Viimeksi mainittujen artikkelien mukaan media voi antaa nuorelle oman äänen osallistumisen kautta, mahdollisuuksia vuorovaikutteiseen pohdintaan

terveydestä ja kokemuksia voimaantumisesta. Näissä artikkeleissa painotetaan, miten median käyttö voi tuottaa sosiaalista muutosta parempaan suuntaan.

Teoksen eri artikkelit edustavat myös kysymyksiä eri puolilta maailmaa, ja kulttuuristen näkökulmien suhteen kokonaisuudesta erottuu hyvin häiritsevä trendi. Ensimmäisen osuuden artikkelit keskittyvät pitkälti länsimaihin, ja siten teos antaa mielikuvan länsimaaisista lapsista ja nuorista median viattomina uhreina, joille tulisi saarnata oikeanlaisista terveysvalinnoista. Toisen osuuden artikkelit sen sijaan käsittelevät muuta maailmaa – Latinalaista Amerikkaa, Afrikkaa ja Aasiaa. Näissä raporteissa median antamat mahdollisuudet lasten ja nuorten aktiiviselle osallistumiselle nähdään terveyttä parantavana tekijänä.

Voi hyvinkin olla, että tämä kulttuurinen näkökulma on vain sattumaa, mutta todennäköisempää on, että se heijastelee kulttuurista ymmärrystä maailman terveystilanteesta. Länsimaisten nuorten terveystilanne nähdään lähtökohtaisesti hyvänä, jota (median tuottamat) riskitekijät voivat alentaa. Sen sijaan ei-länsimaisten nuorten terveysnäkökulmat ovat heikommat, joten tavoitteena on korostaa positiivisen muutoksen välineitä ja mahdollisuuksia. Nuorten mediakäytössä on kuitenkin monia globaaleja elementtejä, joten samat riskit ja mahdollisuudet ovat oletettavasti laajasti nuorten saatavilla. Siten olisi toivonut, että teos olisi rohkeammin rikkonut oletuksia länsimaisen ja ei-länsimaisen mediakäytön rooleista terveystieteissä.

Teoksen heikkoudet ja vahvuudet nousevat samoista tekijöistä. Vuosikirjan tehtävänä on tuoda esille ajankohtaista tutkimusta nuorten terveydestä suhteessa mediaan. Teos tuokin esille monitieteisesti erilaisia teoreettisia ja soveltavia tutkimuksia eri kulttuurialueilta. Moninaisuus esittelee tutkimuskentän suuntauksia laajalti, mutta samalla yksittäisille tutkimuksille on jäänyt hyvin rajattu tila. Tekstit ovat raportinomaisia ja lyhyitä katsauksia, joiden kautta asiaan saa pintapuolisen näkökulman, mutta tutkimusten syvällisemmät löydökset ja yhteydet jäävät vähemmälle huomiolle.

Outi Hakola